

QORAKO'L QO'ZILARINING O'SISH DINAMIKASI

Sh. X. Jiyanmurodova
tayanch doktorant, q.x.f.f.d., (PhD)

Z.S.Klichev

Ilmiy rahbar.Qorako'lchilik va cho'l ekologiyasi ilmiy tadqiqot instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada qorako'l qo'zilarining tirik vazni va eksteryer xususiyatlari borasidagi ma'lumotlar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: nasldor, seleksiya, zot, suruv aylanmasi, poda, realizatsiya, ekstremal, infantile.

Kirish. Qishloq xo'jalik hayvonlarining urchitishda ularning tabiiy serpushtlik salohiyatidan foydalanish hayvonlar suruvi tarkibini jadal yangilash, nasl o'zagini hamda go'sht uchun parvarishlanadigan guruhini shakllantirishni tezlashtirish imkoniyatini beradi [1, 6].

Hayvonlarning tirik vazni tarozi yordamida, tana o'lchamlari esa turli yosh davrlarida o'lchash yordamida aniqlanadi.Tana o'lchamlari; o'lchov yoki Lidten tayog'i, o'lchov lentasi, o'lchov yoki Vilkins sirkuli va shtangen sirkul yordamida o'lchanadi.

Eksteryer xususiyatlari bo'yicha hayvonlarning sog'ligi, mahsuldorlik yo'nalishi va darajasi, ayrim tabiiy-xo'jalik sharoitga moslashuvchanligi, tipning ifodalanishi to'g'risida mulohaza qilish imkoniyatini beradi. [3, 5].

Qorako'l qo'zilarining tirik vazni ularning yashovchanligiga chambarchas bog'liqdir. Tug'ulganda tirik vazni 3 kg bo'lgan urg'ochi qo'zilarining yashovchanligi ancha yuqori bo'lgan. Ular sut emadigan davrda yaxshi rivojlangan va garmonik tuzulgan gavdali qo'zilar etilgan. Bunday hayvonlar 1,5 yoshligida normal rivojlangan holatda kelgan va tirik vazni yuqori bo'lgan, yoppasiga kuyka boshlagan, qish davridagi noqulay boqish va asrash sharoitiga yaxshi bardosh bergan. [2, 4, 7].

Tug'ulganda vazni 3 kg dan kam bo'lgan urg'ochi qo'zilarining yashash qobiliyati pastroq bo'lib chiqdi. Ularning ko'pchilik qismi sut emadigan davrdayoq nobut bo'lib ketgan, tirik qolganlari esa yomon o'sgan va yaxshi rivojlanmagan. Ular yozgi issiqdan va qishki noqulay ob-havoda, ayniqsa qishning ikkinchi yarmidan boshlab, yaylovlardagi o'tlarning to'yimliligi pasaygan, ob-havo yomonlashgan va yog'inlar yog'a boshlagan davrda qattiq qiynalgan. Bir yarim yoshligida ularda chala rivojlanganlik belgilari sezilib turgan; Ular ushoq, infantile (nimjon), gavdasi kalta, ko'kragi tor bo'lib, go'yo oyoqlari uzunday, yuqoriga tortilib turardi. Ular qo'shimcha em- xashakdan semirib va bir vaqtda kuyikmas edi.

Zot ichida ushoq, infantil hayvonlar ko'payishiga yo'l qo'ymaslik uchun faqat yaxshi rivojlangan, kelishgan jussali, yangi tug'ulgan paytda tirik vazni kamida 3 kg bo'lgan

qo'zilarini nasl uchun qoldirish, maydaroq qo'zilarini esa qorako'l teri olish uchun so'yishga jo'natish maqsadga muvofiqdir.

Material va metodlar. Tajribalarimiz Samarqand viloyati Nurobod tumanidagi "Saxoba ota qorako'l nasl" MChJ qo'ychilik xo'jaligiga qarashli 223 bosh qorako'l qo'zilarida ikki guruhga ajratilgan holda olib borildi. Birinchi guruhga suruv tarkibidagi ikkinchi va uchinchi tug'ishdagi sovuqlardan olingan 120 bosh qo'zilar tanlab olindi. Ikkinchi guruhga va to'rt va undan ortiq avlod bergan sovuqlarning 103 bosh qo'zilar olindi. Har xil yoshdagi qorako'l qo'ylari avlodlarining tirik vazn o'sish dinamikasi aniqlandi. Qorako'l qo'zilarining tug'ilganda, 21 kunlik, 1, 2, 3, 4 oylik yoshida tirik vazni aniqlanib, o'sish tezligi jadalligi hamda tajribadagi qo'zilarining tug'ilganda, 1, 4 oylik yoshida tana o'lchamlari olinib, ular asosida tana tuzilish indeksleri hisoblandi va guruhlararo farq aniqlanib xulosa qilindi. Olingan natijalarni biometrik tahlil qilishda N.A.Ploxinskiyning variatsion statistika usullaridan foydalanildi.

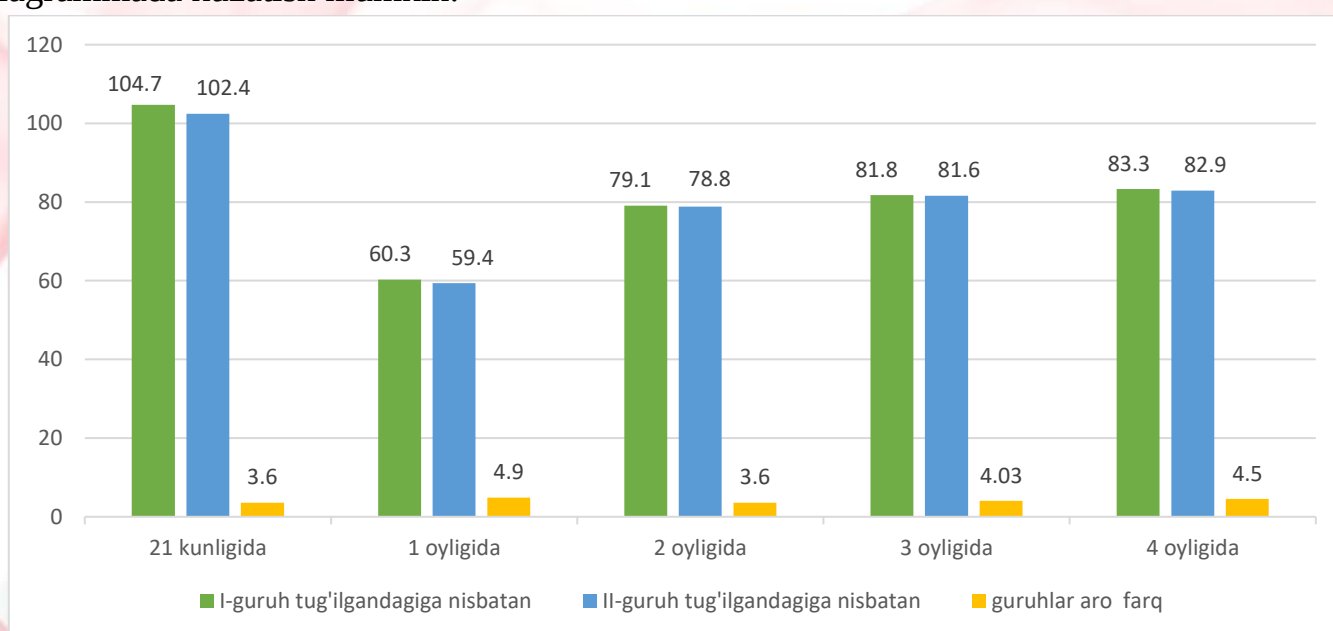
Olingan natijalar va ularning tahlili. Tadqiqotlarda turli yoshdagi qorako'l sovuqlarning ikkinchi hamda uchunchi va undan ortiq avlodlarining tirik vazn o'sish dinamikasi, tana o'lchamlari aniqlanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yosh sovuqlardan olingan qo'zilar tirik vazn o'sishi va tana o'lchamlari bo'yicha, nisbatan katta yoshdagi sovuqlardan olingan qo'zilar ko'rsatkichlaridan yuqori. Jumladan, 1-jadval ma'lumotlariga ko'ra I guruh qo'zilar II guruhga nisbatan tug'ulgan davrida sezilarli ustunlikka ega bo'lmagan bo'lsada, 4 oyligida ularga nisbatan 1 kg ustun bo'lgan.

1-jadval Tajribadagi qorako'l qo'zilarining o'sish ko'rsatkichlari

Davirlar	Guruhlar			
	I		II	
Tirik vazin, kg				
	M±m	C _v	M±m	C _v
Tugʻilganda	4,2±0,17	5,67	4,1±0,81	4,24
21 kunligida	8,6±0,21	7,23	8,3±0,09	6,54
1 oyligida	10,6±0,46	9,0	10,1±0,35	8,39
2 oyligida	20,1±0,08	11,2	19,4±0,41	14,0
3 oyligida	23,2±0,08	10,7	22,3±0,23	7,04
4 oyligida	25,2±0,08	6,4	24,1±0,83	12,03
Qarchigʻay balandligi, sm				
Tugʻilganda	36,3±0,02	1,06	35,9±0,07	1,54
1 oyligida	41,4±0,07	0,69	40,7±0,04	1,79
4 oyligida	55,1±0,08	0,21	54,2±0,09	0,76
Gavda qiya uzunligi, sm				
Tugʻilganda	30,2±1,86	1,29	29,3±1,05	1,13
1 oyligida	36,1±1,86	0,51	35,4±1,43	1,67

4 oyligida	56,4±1,02	1,31	55,3±0,04	0,47
Ko'krak qafasi aylanasi, sm				
Tug'ilganda	39,7±0,06	0,72	39,0±0,02	0,29
1 oyligida	46,4±0,11	0,31	44,8±0,23	0,47
4 oyligida	68,7±0,05	0,26	67,1±0,09	0,75
Ko'krak chuqurligi, sm				
Tug'ilganda	14,0±0,12	1.16	13,6±0,34	1.04
1 oyligida				
4 oyligida	22,9±0,06	1.33	21,8±0,48	1.52

Tajribadagi qo'zilarining davirlar bo'yicha o'sish ko'rsatkichlarini foizlar hisobida 1-diagrammada kuzatish mumkin.

Xulosa

Qorako'l qo'ylarining suruv tarkibi va aylanmasini to'g'ri tashkil etish qorako'lchilikda sifatli va yuqori mahsulot olishga zamin yaratadi. Qorako'lchilik sub'ektlarida ishlab chiqarish jarayonlarini to'g'ri tashkil etishda suruv aylanmasining ahamiyati beqiyos hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. B.B.Ibragimov. Turli tug'ilish tipdagi qorako'l qo'zilarining o'sish jadalligi xususiyatlari. Zooveterinariya 2017 yil №3. 37 b.
2. M.Zokirov, Y.Valiev, Sh.Shirinboev, Qorako'lchilik. Toshkent 1983. 196 b.
3. A.A.Raximov. Qorako'lchilik. Toshkent 1967.
4. M.Sh.Ismoilov, A.G.Gaziev, A.M.Sherqulov. Qo'ylarning mahsildorlik parametirlari va ularga biometrik ishlov berish metodlari. Samarqand 2016. 7-8 b.
5. F.J.Jo'rayev. Qishloq xo'jalik korxonalarida ishlab chiqarishni tashkil etish. Toshkent 2005. 249-250 b.

6. Azamovich, K. A., Tolkinovich, K. T., Mamayusupovich, K. G., & Khamdamovna, J. S. (2021). Efficacy of tissue products in karakul lambs, when shown by different nutrition.
7. Tulkinovich, X. T. (2022, April). Forel balig'i jigari ekstraktini qorako 'l qo 'zilari qonining biokimyoviy ko 'rsatkichlariga ta'siri. In E Conference Zone (pp. 355-357).
8. JS Khamdamovna, Z Klichev - Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 2022

